

GEDWONGEN EUTHANASIE BIJ DEMENTE BEJAARDEN

WANTOESTANDEN IN HET BRUGSE SINT-JANSZIEKENHUIS

Op 28 december 2010 ging Lieve Vande Putte op bezoek bij haar demente vader. Ze praatten, wandelden en zongen Gregoriaanse muziek in de kapel van het verzorgingstehuis waar hij verbleef. Daarna vertrok Lieve, zelf een arts, op skivakantie. Bij haar thuiskomst lag haar vader op de psychogeriatrische afdeling van het Sint-Jansziekenhuis in Brugge. Moederziel alleen op een kamer, geluierd en vastgebonden aan het middel, de polsen en enkels. Bezoek werd afgeraden wegens 'te prikkelend'. Nog eens twee weken later was hij dood: overleden aan een cocktail van morfine, Haldol en Dormicum. Nu de levensverwachting in Vlaanderen verder omhoogkruipt naar de tachtig (voor mannen) of er voorbij (voor vrouwen), roept het verhaal de vraag op: is dit hoe wij willen sterven?

R. Vande Putte werd geboren in 1927. Hij was een geleerd man, zegt zijn dochter Lieve: hij studeerde theologie, wiskunde en filosofie en gaf jarenlang les. 'Mijn vader was een waardige, trotse man, die een natuurlijk gezag uitstraalde,' zegt ze – het soort leraar voor wie je spontaan een stapje opzij zet in de gang.

Dr. Lieve Vande Putte «Zelfs na zijn pensioen bleef hij een nieuwsgierige intellectueel. Tachtig procent van zijn tijd zat hij in z'n bureau: nog altijd bezig met wiskunde en informatica. Tot de dag dat hij tegen zijn oudste kleinzoon zei: ik moet stoppen met die wiskunde, want ik word er zo zenuwachtig van. Dat moet een jaar of vijf, zes geleden zijn, net voor hij tachtig werd.

»Je kan geheugenproblemen lang omzeilen als je zo intelligent bent als hij, maar op de duur lukt dat niet meer. Hij raakte soms geschorieerd. Dan stapte hij bij de verkeerde halte van de bus. We wisten: er loopt iets fout.»

In 2008 volgde de officiële diagnose: ouderdomsdementie.

Dr. Vande Putte «Dementie begint traag, maar de aftakeling gaat altijd maar sneller. Hij heeft nog lang geprobeerd om het te verbergen. Als de kleinkinderen op bezoek gingen, zeiden ze: bompa kijkt niet één keer naar het nieuws, maar vijf keer. Drie keer in het Nederlands en twee keer in het Frans. Om toch iets vast te houden.

»De dementie frustreerde hem, omdat hij het zo goed besepte. Hij werd kwaad, verbaal agressief. *Ik kan niks meer, ik ben niks meer waard. Op deze manier wil ik niet leven.* Hij reageerde zijn onmacht dan af op mijn moeder – heel typisch: de partner moet het ontgel-

den. Hij had ook last van waanbeelden.»

Twee jaar lang werd R. verzorgd door zijn vrouw. Tot zij zelf in september 2010 een trombose kreeg. Als gevolg van de stress, volgens Lieve Vande Putte.

Dr. Vande Putte «Mijn moeder is een erg actieve, fitte vrouw. Maar de zorg voor zo'n demente persoon werd op de duur te veel voor haar. Haar lichaam gaf een signaal: je moet het kalmer aan doen.»

Haar vader verhuist naar de Morgenster, een woonzorgcentrum in de buurt van Brugge, waar één van zijn dochters werkt als verpleegkundige. Een klap voor zijn tocht al

ten zorgen dat je veilig bent, maar ik kan wel met je gaan wandelen.' Daar wilde hij niet van horen: *ga dan maar weg*, zei hij.

»Midden december 2010 kwam er een kamer vrij op de gesloten afdeling. Toen hebben we na uitgebreid overleg beslist dat dat wellicht het beste was voor hem. Ook voor zijn eigen veiligheid. Hij ont-snapte 's nachts uit zijn kamer en stapte dan bij andere bewoners binnen. Dat kan natuurlijk niet. Of hij begon te roepen en te kloppen. Ook tegen die verhuizing naar de gesloten afdeling verzette hij zich. 'Met die mensen' – de andere demente bewoners – 'heb ik niks te maken.'

»Eigenlijk wilde hij het liefst van al dood, denk ik. Hij heeft herhaaldelijk tegen mij gezegd, wijzend naar de drukke weg voor zijn raam: 'Onder die bus ga ik mij gooien.' Hij was zwaar depressief.

»Hij besepte het allemaal te goed. Hij is nooit in een stadium van dementie gekomen dat hij niet meer wist wat er met hem gebeurde. Zelfs toen hij op zijn sterfbed lag, hadden wij het gevoel dat hij duidelijk wilde maken: ik wéét wat er met mij aan de hand is. Maar toen

Gregoriaanse gezangen, hij kende die muziek goed. Ik heb hem terug naar zijn kamer gebracht, en ik heb tegen de verpleegster gezegd: 'Ik zal hem wel omkleden en insmeren' – voor zijn droge huid. En dan ben ik op skivakantie vertrokken.

»Tijdens mijn weekje vakantie is mijn vader onhandelbaar geworden. Hij wilde zich niet laten verzorgen, gooide zich op de grond, maakte dingen kapot, reageerde agressief. Hij had last van wanen en hallucineerde. Op vrijdag 7 januari heeft de Morgenster hem dan laten opnemen in de afdeling psychogeriatricie van het Sint-Jansziekenhuis. Om de onderliggende oorzaak van de hallucinaties te onderzoeken, en om zijn medicatie op punt te krijgen.

»Maandag ben ik hem met mijn moeder gaan bezoeken. Ik had al tegen haar gezegd: 'Je mag niet alleen gaan.' Ik wist niet in welke toestand we hem zouden aantreffen. Maar zelfs voor mij was het schrikken toen ik hem zag. Papa lag helemaal alleen op een kamer. Volledig verdoofd met Dormicum. Daarbij kreeg hij Haldol, voor de hallucinaties, en injecties met morfine. Hij was 'gefixeerd': vastgebonden met een riem rond zijn middel en banden aan polsen en enkels. Hij had een luier aan. Af en toe had hij een apneu – dan stopte hij met ademen. De assistent zei: 'Ja, da's van de Dormicum, we zijn dat gewend, hij zal zich wel herpakken.'

»Het was heel akelig om te zien – zelfs voor mij, en ik ben dokter. Maandagochtend hadden ze ook mijn zus gebeld met de melding: we gaan een pomp plaatsen.»

HUMO Wist u wat ze daarmee bedoelden?

Dr. Vande Putte «Geen idee. Ik dacht: een infuus met medicatie. Ik had er niet bij stilgestaan dat men Haldol en Dormicum bedoelde.

»Maandagavond was hij nog wakker. Hij zei nog: 'Nu is het triestig met mij gesteld.' Dinsdag heeft men ook een pomp met morfine opgestart. Vanaf toen was hij nauwelijks nog wakker – door die cocktail van medicijnen sliep hij twintig uur per dag. De korte periodes dat hij wakker was, kon hij zich niet meer verstaanbaar maken.

»Ik had er op zich geen probleem mee dat mijn vader Haldol en Dormicum kreeg, maar ik begreep ▶

'ZE HEBBEN MIJN VADER DOODGESPOTEN. DAAR KOMT HET OP NEER'

gedeuks trots, zegt zijn dochter Lieve.

Dr. Vande Putte «Hij kwam eerst op de open afdeling terecht. Hij werd daar met veel respect en geduld omringd, maar ook daar had hij momenten van boosheid, verbale agressie en depressie. Hij zei dingen als: 'Ik ben hier gecolloqueerd.' Ik heb hem gezegd: 'Papa, we moe-

was hij zo zwaar verdoofd dat hij niks verstaanbaars meer kon zeggen.»

Op 28 december 2010 ging Lieve Vande Putte de laatste keer bij haar vader op bezoek in het woonzorgcentrum.

Dr. Vande Putte «We zijn samen naar de kapel gewandeld, we hebben muziek opgezet. Hij zong mee:

GEDWONGEN EUTHANASIE

► niet waarom hij zo zwaar verdoofd moest *blijven*. Ik heb nog tegen de geriater gezegd: die dosissen kunnen toch weer verlaagd worden? Zéker op woensdag, toen de deliriums volgens mij voorbij waren. Er is toen een verpleegster van de palliatieve afdeling langsgekomen, en die hééft de dosissen verlaagd. Maar toen de assistent daar achter kwam, werd die boos: dat mocht niet.

»Toen werd het voor mij duidelijk dat mijn vader die behandeling niet zou overleven. Logisch: leg *mij* aan een combinatie van Haldol, morfine en Dormicum, en ik overleef het ook geen week.»

HUMO Had iemand u gezegd: we zijn een behandeling gestart die zal resulteren in het overlijden van uw vader?

Dr. Vande Putte «Nee. Op geen enkel moment. Ik heb nog tegen de arts gezegd: dit is een *palliatieve toestand*. Ik bedoelde: zorg dat hij comfortabel is, en doe niks om zijn leven nodeloos te rekken. Ik bedoelde *niet*: laat hem maar inslapen. Maar het ziekenhuis heeft dat blijkbaar wél zo opgevat: als een vorm van levensbeëindiging. Zonder het zo te noemen.

»De geriater zei tegen ons: de prognose is slecht, maar we willen hem nog een kans geven. Voor mij wil dat zeggen: je pakt dat acute probleem van hallucinaties en agressie aan, en zodra dat voorbij is, verlaag je de dosis, zodat de patiënt weer kan communiceren. Mijn vader wilde die week nog dingen zeggen. Maar hij kon niet.

»Men heeft in het ziekenhuis niet de correcte terminologie gebruikt. Zeg gewoon tegen de familie: kijk, we hebben die pompen gestart, en we gaan die dosissen niet afbouwen. En leg uit wat het gevolg is: de patiënt zal stoppen met eten, en hij zal wellicht overlijden binnen een week. Dát is wat je moet doen. Dan kan iedereen tenminste afscheid nemen. Dat hebben wij nu niet kunnen doen.»

HUMO Het ziekenhuis heeft op eigen houtje beslist: we gaan dit 'oplossen'?

Dr. Vande Putte «Ja. Iedere verpleegkundige weet in zo'n geval: deze man heeft nog een week te leven. Maar tegen ons werd dat niet gezegd.

»Het hypocriete en ook pijnlijke is: wij waren het ermee eens om mijn vader waardig te laten sterven. Maar voor euthanasie bestaat een

De heer Vande Putte stierf in januari dit jaar aan de gevolgen van 'palliatieve sedatie'. Zijn dochter Lieve: 'Logisch: leg mij aan een combinatie van Haldol, morfine en Dormicum, en ik overleef het ook geen week.'

wetgeving. Het komt niet aan de geriater toe om daarover te beslissen. En wij hadden ook waardig afscheid willen nemen. Dat is ons nu niet gegund. Mijn moeder heeft me onlangs nog gezegd: 'Het is alsof ze ons alles hebben afgepakt.' En zo voelt het inderdaad.

»Ik heb in Leuven nog medische deontologie gekregen van professor Renard. Hij zei: als je een behandeling voorschrijft, bedenk dan of je die behandeling ook zou voorschrijven voor je moeder, je vader, je man of je kind. (*Boos*) Ik heb zin gehad om tegen die geriater te zeggen: 'Als uw eigen vader daar lag, had u dan hetzelfde gedaan? Hem alleen in een kamer leggen, vastgebonden, met een pamber aan en met de boodschap aan de familie: zo weinig mogelijk bezoek?' Dat beeld alleen al. Daar lig je van wakker, hè. Hoe kán zij als dokter zoiets doen?

»Ik heb op woensdag tegen mijn moeder gezegd: papa moet hier zo snel mogelijk weg, naar het woonzorgcentrum. Daar mochten we tenminste bij hem zijn. Dat wilde ik hem nog kunnen geven. Dat is ook gelukt: terugkomen in de Morgenster was als thuiskomen voor mijn vader. Ze hebben daar echt nog hun

uiterste best voor hem gedaan, die laatste dagen. Maar ze bleven hem natuurlijk dezelfde medicatie geven: dat had het ziekenhuis zo voorgeschreven.»

R. Vande Putte overleed op woensdag 19 januari in het woonzorgcentrum Morgenster, in het bijzijn van Lieve en haar zus Han.

Dr. Vande Putte «De avond ervoor ben ik hem gaan opzoeken: hij zag me komen door het raam, en hij zwaaide. Ik ben met mijn zus de hele nacht bij hem gebleven – we voelden zijn einde naderen. De ochtend daarop is hij overleden aan een *hypovolemische shock*: het gevolg van uitdroging.»

Het overlijden was voor de familie een harde noot, zegt ze. Een poging om één en ander uit te klaren met de geriater van het ziekenhuis eindigde zeer onbevredigend.

Dr. Vande Putte «Mijn vader is altijd naar Sint-Jan gegaan. Ook mijn moeder is daar behandeld. Ik heb er zelf nog stage gedaan! Maar de dood van mijn vader heeft bij ons een heel wrang gevoel nagelaten. Ik heb geprobeerd om dat telefonisch te bespreken met de geriater van Sint-Jan. Ik zei tegen haar: 'Naar mijn gevoel hebt u een *palliatieve sedatie* opgestart, zonder ons

in te lichten.' Zij ontkende dat. Haar reactie was: u bent niet zijn arts, u bent zijn dochter. Dat is zo, maar ik ben nu eenmaal ook arts. Dat geeft me een heel rot gevoel. De gedachte: misschien had ik méér kunnen doen.

»Voor die geriater was er geen sprake van palliatieve sedatie. Maar: waarom zijn de dosissen Dormicum en morfine dan niet verlaagd toen de acute fase van agressie en hallucinatie voorbij was? Bij mijn vaders vertrek uit de psychogeriatrische afdeling heeft de geriater gezegd: we gaan de dosis verlagen. Maar in de ontslagbrief stond daarover niets. En aan de telefoon met de huisarts heeft ze gezegd: 'U moet zijn suiker niet meer meten, dat heeft allemaal geen zin meer.'

»Men heeft mijn vader *doodgespoten*. Daar komt het op neer.»

TOT DE DOOD EROP VOLGT

Professor Wim Distelmans bekleedt de leerstoel 'Waardig levenseinde' aan de VUB. Voor hem zijn dit soort verhalen vrijwel dagelijkse kost.

Wim Distelmans «Wat storend is in dit geval: eigenlijk heeft die man om euthanasie gevraagd. Hij heeft verschillende keren aangegeven dat hij ondraaglijk leed en dat hij wilde sterven. Men is daar niet op ingegaan. Maar – en dat is een klassieker: men is wel beginnen te sederen. En men hield die verdooving vol tot de dood erop volgde.»

HUMO De behandelende arts houdt vol dat er geen sprake is van 'palliatieve sedatie'.

Distelmans «Technisch gezien betekent palliatieve sedatie: het bewustzijn verlagen van wie ondraaglijk lijdt. Je kan het lijden niet wegnemen, maar je kan wel zorgen dat de patiënt het niet meer moet meemaken, door hem te verdoven.

»Het probleem is dat het woord palliatieve sedatie vaak oneigenlijk wordt gebruikt. Men zegt officieel: we gaan hem laten slapen, want hij lijdt ondraaglijk. Maar men schuift daar allerlei handelingen onder die niets te maken hebben met palliatieve sedatie. In de praktijk wordt er vaak gestart met een sedatie, zonder dat de patiënt of de familie dat weet of daarvoor kiest. Na een week zegt men: 'Dat blijft hier maar duren. We geven die patiënt geen eten of drinken meer, maar hij wil niet sterven.' Dus men gaat de do- ►

GEDWONGEN EUTHANASIE

► sissen verhogen. Men noemde dat vroeger in het jargon 'verdubbeling van de baxter': elke keer als de baxter leeg is, verdubbel je de dosis middelen die je toedient, in de stille hoop dat de patiënt snel overlijdt. Dat is dus geen sedatie meer: dat is levensbeëindiging. Het is ook géén euthanasie, voor alle duidelijkheid. Want euthanasie gebeurt op verzoek van de patiënt! Dit is: een *levensbeëindiging zonder verzoek*.

»Het gebeurt ook dat de patiënt om euthanasie vraagt, maar dat het woonzorgcentrum of het ziekenhuis zegt: 'Dat gaat niet bij ons, maar als je wil doen we je in slaap.' En veel mensen zeggen dan: vooruit dan, doe me maar in slaap. Dan doet men eigenlijk aan euthanasie, zonder het zo te noemen – en men omzeilt zo de euthanasiewetgeving.»

HUMO Heeft Lieve Vande Putte gelijk als zij zegt dat het in het geval van haar vader gaat over palliatieve sedatie? Want de behandelende arts ontkent dat.

Distelmans «Wat was het dan wél, volgens de behandelende arts? Als er sprake is van een therapeutische behandeling – om te genezen, dus – verwacht je toch dat de dosissen worden verlaagd als de acute lijdensstoestand wegvalt? Dat is blijkbaar niet gebeurd.

»Kijk, je kan erover discussiëren: gaat het hier over *levensbeëindiging zonder verzoek*, of over iemand in slaap houden tot hij spontaan sterft aan zijn ziekte? U mag zelf een *tekeningske* maken met wat u denkt dat het is.»

HUMO Zou je dit 'doodslag' kunnen noemen, of eventueel moord?

Distelmans «Noem het zoals u wilt. Het is in elk geval geen euthanasie, en ook geen sedatie. En het is niet *correct*: volgens de deontologie moet de familie van de patiënt worden ingelicht over het hoe en waarom van zo'n behandeling. Maar dit zijn dingen die dagelijks gebeuren, hoor.»

HUMO Dit verhaal zegt iets over het onprettige einde dat velen van ons mogelijk te wachten staat. We zijn, als maatschappij, niet goed bezig met onze stervenden.

Distelmans «*Natuurlijk* zijn we niet goed bezig. Dit soort dingen laat men toe, maar als de patiënt vraagt om op een waardige manier te sterven, dan geeft men niet thuis.»

ALS EEN KAARSJE

Enkele weken na het overlijden van

'De dag nadat mijn moeder mijn vader zo had zien liggen – alleen, gekluisterd aan een bed, helemaal onder de medicatie – heeft ze contact opgenomen met een vereniging voor waardig sterven.'

R. Vande Putte stuurde zijn echtgenote een brief naar het Sint-Jansziekenhuis, waarin ze haar ongenoegen uitdrukt over haar ervaringen met de psychogeriatrische dienst. 'Geen enkele keer hebben ze mij opgebeld om mij in te lichten. Als ik telefonerde kreeg ik te horen dat bezoek afgeraden werd, en als ik vroeg of mijn man helemaal géén bezoek mocht hebben, dan was het antwoord: 'Ja, maar heel kort en met één of twee mensen.' Maar het gaat toch over een mens in de laatste dagen van zijn leven?'

Dr. Vande Putte «Als mijn moeder belde om te horen hoe het met papa was, kreeg ze te horen: 'Ik ga het niet nog eens allemaal uitleggen, ik heb met uw dochter gebeld: bel maar naar haar.' Maar mijn moeder heeft vier dochters! En zij was toch zijn vrouw? Zij had toch récht op informatie?'

Ook Lieve Vande Putte zelf stuurde op 2 februari 2011 een brief naar de directie van het Sint-Jansziekenhuis. Ook zij klaagde daarin over de gebrekkige communicatie met de familie. Ze deed ook een suggestie om de opname van demente bejaarden menselijker te maken.

Dr. Vande Putte «Ik vind het verschrikkelijk dat men de omgeving

van demente bejaarden afraadt om hen te bezoeken, zeker in de laatste dagen van hun leven. Als kleine kinderen worden opgenomen, mag een vertrouwenspersoon 24 uur per dag bij hen blijven. Maar demente bejaarden moeten hun laatste dagen moederziel alleen doorbrengen, gefixeerd op hun bed. Dat is toch niet menselijk? Ik heb geschreven dat ik hoopte dat ze met die opmerkingen rekening zouden houden.»

Lieve Vande Putte wilde ook een onderhoud met de geriater van het ziekenhuis. Ze wilde met name weten of zij de bedoeling had om haar vader te laten 'inslapen' door de dosissen Haldol, Dormicum en morfine niet te verlagen. Maar de geriater weigerde in te gaan op het voorstel.

Dr. Vande Putte «Via de ombudsdienst vernam ik dat ze alleen een gesprek met ons wilde als de hele familie aanwezig was: alle kinderen én mijn moeder. Ten eerste: mijn zus was toen ernstig ziek, die kon niet bij zo'n gesprek aanwezig zijn. En ten tweede: het komt die geriater niet toe om eisen te stellen over zo'n gesprek.»

Het Sint-Jansziekenhuis verzekerde Lieve Vande Putte dat het dossier van haar vader besproken

wou worden op de Medische Raad van het ziekenhuis, en dat de procedures op de dienst psychogeriatricie opnieuw bekeken werden. Veel resultaat lijkt dat niet te hebben opgeleverd.

Dr. Vande Putte «Mensen hadden me al gewaarschuwd: Lieve, verwacht daar niet te veel van. Achteraf heb ik gehoord dat een andere familie een paar maanden na het overlijden van mijn vader precies hetzelfde heeft meegemaakt in het Sint-Jansziekenhuis: een demente bejaarde die werd gefixeerd, zwaar gesedeerd, en die na verloop van tijd ook overleden is aan de gevolgen van de sedatie. Mijn moeder was héél boos toen ze dat hoorde. Ze zei: 'Het was precies hetzelfde verhaal.'»

Tegenover Humo bevestigt de kleindochter van deze tweede bejaarde het verhaal. Ook deze vrouw heeft een medische achtergrond, en stelt zich achteraf gezien ernstige vragen over de behandeling van haar demente grootvader.

Kleindochter «Mijn grootvader was nog mobiel toen hij opgenomen werd. Maar door de zware verdoving is hij na verloop van tijd immobiel geworden – en dat lag níét aan het natuurlijke verloop van zijn alzheimer, maar aan de verdoving.

Je kan dat zien, onder meer aan de wegdraaiende ogen.

»Ze zijn begonnen met één pomp, maar al snel zijn daar een tweede en een derde pomp bijgekomen: daar zat onder meer morfine en Dormicum in. Mijn grootvader werd ook gefixeerd, eerst in een stoel, later – toen hij door de medicatie te slap werd om recht te zitten – in een bed. Ik heb nog gevraagd of dat nodig was, maar ze zeiden van wel: *anders was het te moeilijk voor hen*. Dat je zulke mensen 's nachts fixeert omdat ze anders gaan ronddwalen, kan ik nog begrijpen. Maar overdag zou er toch voldoende personeel op de dienst moeten zijn?

»Die behandeling heeft zijn dood versneld, daar ben ik zeker van. Als ik zag hoe snel er met de sedatie werd begonnen... Tegen ons hebben ze nooit gezegd dat ze aan levensbeëindiging deden. Ze zeiden alleen: het ziet er niet goed uit. En: dat hij als een kaarsje zou uitdoven.»

Humo vroeg de directie van het Sint-Jansziekenhuis om een reactie op de kritiek van dokter Lieve Vande Putte. Het ziekenhuis liet weten dat het daar niet op in wenste te gaan.

ONMENSELIJK

Lieve Vande Putte wil het Sint-Jansziekenhuis uitdrukkelijk niet aanvallen of schaden door haar verhaal in de pers te brengen, zegt ze.

Dr. Vande Putte «Ik wil alleen dat er een maatschappelijk debat over dit soort toestanden op gang komt. Ik hoop dat de mensen in het ziekenhuis zich eens proberen in te leven in de patiënt en zijn familie. En dat ze eens vragen stellen bij automatiseringen die niet goed voor de patiënt en familie zijn, en waarschijnlijk ook niet voor het ziekenhuis en de dienst.

»Want eerlijk: dit is toch onmenselijk? De dag nadat mijn moeder mijn vader zo had zien liggen – alleen, gekluisterd aan een bed, helemaal onder de medicatie – heeft ze contact opgenomen met een vereniging voor waardig sterven. Aan mij vroeg ze: 'Dit gaat mij toch nooit overkomen?' Ik heb gezegd: 'Dat gaan wij jou nóóit aandoen, moeke.'»

Raf Weverbergh

Foto's Marco Mertens

Meer informatie over waardig sterven: rws.be, leif.be

JAN MULDER

MERTENS MANIA

Eindhoven loopt met hem weg, Europa zal nog van hem horen

In de jaren vijftig van de vorige eeuw zouden Mertens en Messi niet in aanmerking zijn gekomen voor de brandweer van Antwerpen omdat ze de vereiste lengte niet hadden, een halve eeuw later kunnen ze heel Antwerpen opkopen als ze dat willen, Wallonië financieel uit de brand helpen en **Bart De Wever** een eigen Vlaams pretpark geven waarin hij naar hartenlust de koning kan uithangen.

Nog vroeger, ver voor de Tweede Wereldoorlog, droegen de, meestal magere, lange, leptosome, spelers riemen om de broek. Op hun hoofd hadden ze een pet, in hun vuist knepen ze in een zakdoek, wat de dribbelkunst niet bevorderde. Alle zestigduizend supporters in het stadion hadden bolhoeden op. De voetballers bewogen zich tergend langzaam over het gras. Overal op het veld vielen ze om zonder dat er iemand in de buurt was. De lichaamsbeheersing en balbehandeling van Oranje en de Rode Duivels in 1955 waren vele klassen minder dan bijvoorbeeld van het vrouwenvoetbal in 2011. Toch zaten er zestigduizend uitzinnige fans bij de Derby der Lage Landen.

Vorige week werd in Venlo gespeeld om de supercup van Nederland en België. Vrouwen. Standard Luik versloeg FC Twente met 4-1. De beide bonden gaan een gezamenlijke competitie opzetten, het vrouwenvoetbal zit in de lift. Over twintig jaar combineert de afdeling vrouwen van Standard Luik net zoals FC Barcelona van de mannen nu. Het wachten is slechts op de kleine vrouwelijke Mertensjes, Messi's, Götzes.

Jan Mulder

Twee weken geleden stonden er op deze pagina een paar zinnen over **Dries Mertens**. Ik citeer: 'Ik las in Sport Magazine dat Dries Mertens goed omgaat met zijn verhoogde populariteit. 'Mertensmania'. Om al te opdringerige bewonderaars te ontlopen heeft Dries wat gevonden: hij zet in de supermarkt gewoon een petje op. Een topvoetballer in Nederland kan niet zonder vermomming de deur uit. De buurvrouw kijkt niet naar hem om – ze weet niet wie hij is – maar Dries heeft voor de zekerheid de capuchon diep over de ogen wanneer hij de heg tussen de tuintjes knipt.'

Twee, drie wedstrijden verder is er enige verandering in de situatie gekomen, en wel op dusdanige wijze dat de columnist zich verplicht voelt een lichte correctie op zijn parmantige beschrijving van de populariteit van Dries aan te brengen.

Die buurvrouw weet ondertussen wie Dries Mertens is. Ze kan niet van hem afblijven. Ik ook niet. Wat een heerlijk spelertje! Herstel. Wat een heerlijke speler. Eindhoven loopt met hem weg, Europa zal nog van hem horen.

Mertens, **Messi**, **Xavi**, **Iniesta**, **Götze**, **Sneijder**, **Van der Vaart**, **Boussoufa**. Is de korte gestalte de trend in het moderne voetbal? Gaat het kleine vernuft op voetbalschoenen weer voorbij of is het hier voor altijd?

In Nederland is een ware hausse kleine sprieten en virtueuze dikkerdjes aan de macht: **Assadi**, **Narsingh**, **Cabral**, Mertens, **Rodney Sneijder** (broertje), **Eriksen**, **Janssen**, **Ola John**. Alsof het snelle spel geschikter is voor de wendbare rechtse draaitol op de linkervleugel. Steeds meer zie je topvedetten het veld betreden met een kind aan de hand dat een kop groter is. Sommige analytici achten dat een betreurenswaardige ontwikkeling, maar de amusementswaarde stijgt. Wanneer ze de bus uitstappen, met hun reus-

BELGA